дысцыплін, зместам вывучэння ў якіх з'яўляюцца пэўныя аб'екты ў свеце і паасобных краінах, распаўсюджана ў практыцы універсітэцкай адукацыі. Выкладаюцца курсы сусветнай і айчыннай літаратуры, гісторыі, мастацтва, эканомікі, геаграфіі і інш. Сумеснае існаванне дысцыплін на сусветным і дзяржаўным узроўнях мэтазгодна ва ўмовах нашай рэспубліцы, дзе асаблівая ўвага надаецца нацыянальнаму адраджэнню. Выкладчыкамі гісторыі сусветнай і беларускай бібліяграфіі выпрацаваны агульныя накірункі раскрыцця зместу дысцыплін. Добрым вынікам вывучэння абедзвюх дысцыплін сталі комплексныя па сваёй тэматыцы курсавыя і дыпломныя працы студэнтаў.

Існуе неабходнасць далейшага збліжэння дысцыплін "Гісторыя сусветнай бібліяграфіі" і "Агульная замежная бібліяграфія". У новай праграме "Агульнай замежнай бібліяграфіі" ўлічаны такія зыходныя дадзеныя гістарычнага курса, як верхняя храналагічная адмета і ў пэўнай ступені змест. Мае цца магчымасць прадоўжыць інтэграцыю гэтых дысцыплін па зместу, што будзе спрыяць набыццю студэнтамі лепшых ведаў, а таксама ўменняў выкарыстоўваць бібліяграфічныя дапаможнікі, параўноўваць іх метадычныя асаблівасці.

Прагматычны, крыніцазнаўчы аспект "Гісторыі сусветнай бібліяграфіі" набліжае гэту дысцыпліну да шэрагу тых бібліяграфічных дысцыплін, якія даюць студэнтам уменні і навыкі бібліяграфічнай работы. У названым курсе студэнты вывучаюць універсальныя і галіновыя бібліяграфічныя дапаможнікі мінулага, тады як іншыя агульныя і галіновыя бібліяграфічныя дысцыпліны знаёмяць пераважна з новымі бібліяграфічнымі крыніцамі, прычым у асноўным толькі рускамоўнымі. Вывучаючы гісторыю сусветнай бібліяграфіі, студэнты атрымліваюць і першыя веды па гэтых дысцыплінах у маштабах сусвету, сінтэзаваныя ў агульнабібліяграфічны працэс.

Важным накірункам міжпрадметных сувязей гісторыі сусветнай бібліяграфіі з'яўляюцца сувязі з небібліяграфічнымі дысцыплінамі, перш за ўсё з гісторыяй бібліятэчнай справы і кнігі. У курсах гісторыі бібліяграфіі і гісторыі бібліятэчнай справы выкарыстана агульная перыядызацыя сусветнай гісторыі. Гэта дазваляе студэнтам сістэматызаваць веды аб бібліятэчных і бібліяграфічных з'явах пэўнай эпохі. Што тычыцца зместу гісторыі сусветнай бібліяграфіі вышэйназваных небібліяграфічных дысцыплін, то сувязь паміж імі абумоўлена зыходным аб'ектам вывучэння. Сувязь з гісторыяй кнігі, напрыклад, у тым, што кніга як дакумент у сваіх канкрэтна-гістарычных праявах была і застаецца аб'ектам бібліяграфавання, яе колькасныя характарыстыкі, асаблівасці формы і зместу ўплывалі на працэс бібліяграфавання.

На ўсё гэта звяртаецца ўвага студэнтаў. Таксама неабходна адзначыць ролю бібліятэк у зараджэнні бібліяграфічнай інфармацыі, падкрэсліць, як патрэбы бібліятэчнай працы спрыялі новым з'явам у бібліяграфіі.

Другія дысцыпліны: "Сусветная гісторыя", "Гісторыя сусветнай літаратуры" і інш. -- выконваюць ролю грамадскага фону ў развіцці бібліяграфіі. Міжпрадметныя сувязі з небібліяграфічнымі дысцыплінамі ўзбагачаюць уяўленні студэнтаў па гісторыі сусветнай культуры.

На жаль, нязначная колькасць гадзін (усяго 24) патрабуе максімальнай сцісласці, жорсткага адбору матэрыялу, не дазваляе належным чынам разгарнуць сістэму сувязей прадмета. Станоўча вырашыць гэтыя праблемы дапаможа стварэнне тэкстаў лекцый, падручніка па гісторыі сусветнай бібліяграфіі.

Выкананне студэнтамі курсавых і дыпломных работ па комплекснай праблематыцы спрыяе самастойнаму аналізу і сінтэзу з'яў, працэсаў, пераносу ведаў, што так неабходна сёння для павышэння навукова-бібліяграфічнай кваліфікацыі выпускнікоў факультэта.

Стрыжонак І.М.
ст.выкладчык

СІСТЭМА ЎЗАЕМАДЗЕЯННЯ ВЫКЛАДЧЫКА І СТУДЭНТА Ў НАВУЧАЛЬНЫМ ПРАЦЭСЕ УНІВЕРСІТЭТА

Сярод розных відаў дзейнасці чалавека адным з асноўных з'яўляецца навучанне. Працэс навучання прадугледжвае ўзаемадзеянне выкладчыка, студэнта і пэўнай праграмнай вучэбнай інфармацыі, неабходнай будучым спецыялістам, якая даецца ім ў выглядзе ведаў, уменняў і навыкаў. Разгледзім блок-схему працэсу навучання ва універсітэце і вызначым асобныя

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

моманты ўзаемадзеяння элементаў мадэлі.

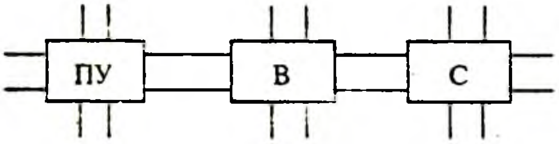

Блок ПУ (праграма універсітэта і ўсе сродкі яе матэрыяльнага забеспячэння) і ўваходныя сувязі -- гэта сучасная сістэма навуковых ведаў, сучасныя сродкі навучання, патрэба грамадства ў спецыялістах і інш. На блок В (выкладчыкі універсітэта) уздзейнічаюць фактары, якія выклікаюць змены ў іх дзейнасці: адміністрацыйнае ўздзеянне ўсіх узроўней, метадычны кантроль, кантакты выкладчыкаў унутры універсітэта і па-за ім, паводзіны студэнта на занятках і яго адносіны да вывучаемага прадмета. У сваю чаргу гэты элемент (В) актыўна ўздзейнічае на іншыя элементы сістэмы праз састаўныя кампаненты дзейнасці выкладчыка. Маюцца на ўвазе ўсе формы заняткаў са студэнтамі: лекцыі, семінары, лабараторныя, кансультацыі, іспыты і інш. Кіруючая дзейнасць выкладчыка ў працэсе навучання дастаткова складаная, і на яе ўплывае індывідуальная ўнутраная мадэль выкладчыка (гэта ўся назапашаная інфармацыя, якая дазваляе арыентавацца ў абставінах). Роля гэтай мадэлі праяўляецца ў тым, што ажыццяўляемае па адзіных праграмах выкладання заўсёды спецыфічна, індывідуальна і вядзецца на ўзроўні "дазваляючай здольнасці" выкладчыка. Апошні блок у сістэме С (студэнт). На яго ўздзейнічае выкладчык (праз акадэмічныя заняткі), уплывае інфармацыя з крыніц, атрыманая ў час самастойнай работы, уплываюць самакантроль і сігналы, якія ідуць па каналу зваротнай сувязі пры кантролі ведаў на іспытах, калёквіумах, семінарах і г.д. "Выхады" навучаемага студэнта -- гэта адказы пры кантролі, гатоўнасць да практычнай дзейнасці і г.д. Блок-схема, або сістэма "вучэбная інфармацыя -- выкладчык -- студэнт", адлюстроўвае агульны працэс навучання і ўзаемадзеяння студэнта і выкладчыка. Ад чаго залежаць вынікі дзейнасці гэтай сістэмы? Эфектыўнасць навучання ва універсітэце залежыць ад характару дзеяння студэнтаў і якасці кіраўніцтва гэтым дзеяннем з боку выкладчыка. Агульны вынік працэсу навучання складаецца з двух момантаў: пазнавальнай дзейнасці студэнта і садзейнічання гэтаму з боку выкладчыка. Выхад усёй дзейнасці сістэмы магчыма прадставіць так: W = f(C,I,K...), дзе W -- навучанасць спецыяліста; I -- уздзеянне выкладчыка на студэнта ў навучальным працэсе; K -- пазауніверсітэцкае ўздзеянне на студэнта; C -- атрыманне вучэбнай інфармацыі ў час самастойнай работы. Аптымізацыя працэсу навучання залежыць ад выкладчыка, які выконвае кіруючую ролю ў гэтай сістэме. Удасканаленню ролі садзейнічае выкарыстоўванне "формулы паспяховага кіраўніцтва": ведае, можа, жадае, паспявае. Па-першае, выкладчык павінен ведаць сутнасць працэсу навучання, сваю ролю ў ім і магчымасці ўздзеяння на студэнта (звяно "ведае"). Па-другое, важна, каб выкладчык быў здольны справіцца са сваёй роляй кіруючага суб'екта ў навучальным працэсе, што магчыма пры наяўнасці ў яго пэўных якасцей інтэлекту, актыўнага запасу ведаў і уменняў (звяно "можа" быць ім). Па-трэцяе, абавязковай умовай паспяховага кіраўніцтва працэсам навучання з'яўляецца жаданне выкладчыка кіраваць студэнтам, быць адказным за ход навучання (звяно "жадае"). Апошняе звяно -- "паспявае" -- прадугледжвае вырашэнне пытання аб прадукцыйнасці і інтэнсіўнасці працы выкладчыка. І вось тут існуе супярэчнасць: даследаванні бюджэту часу выкладчыка арыентуюцца на характарыстыку ўмоў і абставін дзейнасці, а не на аналіз методыкі навучання педагагічнаму майстэрству, метадаў падрыхтоўкі выкладчыкаў да бягучых заняткаў, работы над новым матэрыялам, спалучэння навуковых даследаванняў і акадэмічных форм работы. Існуе цесная ўзаемазалежнасць звёнаў агульнай формулы паспяховага кіравання, калі выкладчык "ведае, але не жадае", "жадае, але не можа", "ведае, жадае, але не паспявае" і г.д. У такім выпадку працэс навучання не можа быць аптымальным.

Выкладчык не павінен абмяжоўвацца выканаўча-перадатачнай функцыяй. Ён -- майстар, творца, які вырашае мноства задач, мабілізуе ўвесь свой запас ведаў, усе інтэлектуальныя здольнасці і духоўныя сілы. Удасканаленне навучальнага працэсу ідзе рознымі шляхамі, у тым ліку і праз развіццё ўзаемадзейнасці выкладчыка і студэнта.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ